

VERSLÁB • VERSLÁB • VERSLÁB • VERSLÁB

Czigány György: AELIA SABINÁHOZ

Clausa iacet lapide coniunx pia cara Sabina: a sírkő latin szavainak ritmusa zümmög most a vén síneken. Drága Sabína! Utaznál-e velem Héven, zöld vonatunkon Aquincumból ki a Dunához, el a Flórián térig? Kipróbálnád-e az óbudai plébániatemplom három-manuális barokk orgonáját? Ijedten rezzensz majd meg, amikor sarkad a bal szélső pedálhoz ér, mert földrengés moráját kelted, remegést: a mélybasszus oszlopnyi sípja szólal meg mögötted, kezed pedig elvész, bolyong a billentyű-rengetegben. Kedvesen játszottál te kicsi orgonádon, öt ujjal talán, mégis a dallam két oktávnyi század csöndjén ível át, finom szárnycsapással, – hallgatunk téged! Azt is kérdezem ám: lennél-e jó barátnője az én Erikámnak? Duna-parti cukrászdában ízlelnétek-e a meggy és citrom hó hidegét, fagylaltot kanalazván kristály fényű pohárban? Vagy állnál-e vele Dunába bokáig, valahol a Római-parton bámulva hajót, víziszízt? S föl se kacagnál hű kavicsok közt járva, de szólnál: hű, de hideg víz, éppen olyan, mint kétezer éve!

A ROVATOT SZERKESZTI: KIRSCHNER PÉTER

ANGELO SOLIMAN

Barátság – Kazinczy és Péterfy

Petőfi Irodalmi Múzeum, 2015. január 15. csütörtök, 18 óra

Péterfy Gergely íróval a 2014-ben megjelent nagyszerű regény kapcsán a 200 évvel ezelőtt élt irodalomszervezőhöz fűződő barátságáról is beszélget Gyapay László irodalomtörténész és Horváth Csaba irodalomkritikus.

Miközben az afrikai rabszolgából a bécsi társaság érdekességévé vált Angelo Soliman és a magyar felvilágosodást meghatározó Kazinczy Ferenc barátságát állítja a középpontba, a kitömött barbár a közties állapotok regénye is. A Bécsbe látogató Török Sophie felidézti Kazinczyval töltött életét és a két férfi általa csak hallomásból ismert barátságát. Soliman kiállítási tárggyá lett kitömött teste pedig arra ébreszti rá az olvasót, hogy egyrészt Bécsből Kelet-Magyarország sem látszik sokkal jobban, mint Afrika, másrészt hogy bárki válhat egzotikus barbárrá a saját világában is. ●

SZÓRAKOZTATÓ BUDAPEST-TÖRTÉNET, OLDALNÉZETBEN

Legát Tibor – Zsigmond Gábor:

Közlekedik a székesfőváros

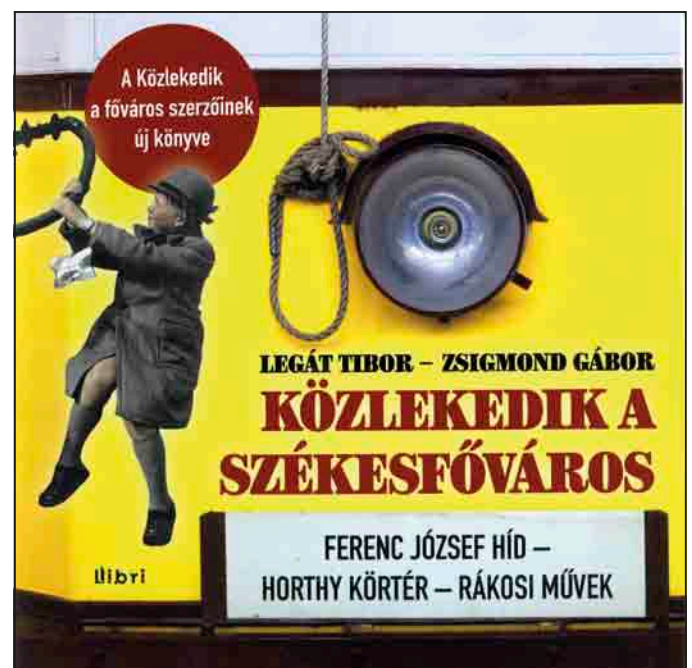
Ferenc József híd – Horthy körtér – Rákosi Művek

Török András

A két szerző remek párost alkot, most másodszor bizonyosodott be. Egyikük szaktörténész, jó ideje a közlekedési mamutvállalat dolgozója (és lapunk állandó szerzője) – az a dokumentum, jegyzőkönyv, amiről ő nem tud, az nincs is. Másikuk fantasztikus stílusérzékű kult-újságíró, aki művészi fokon átragasztja lelkesedését minden témáról, amiről ír. Márpedig mindig arról ír, amit szeret, úgyhogy lelkesedése garantált...

Van harmadik „szerzője” is a könyvnek, bár a címlapon nincs megemlítve, csak az előszóban. A két néven nevezett szerző elismeri, hogy a célba vett kor (1914-1949) Budapest közlekedésével foglalkozó fotóanyaga olyan szegényes volt régebben, hogy a fortepan.hu létrejötte és felfejlődése előtt ilyen könyvet nem lehetett volna kiadni. És akkor rögtön említsük meg a könyv tervezőjének, *Harsányi Tamás*nak a nevét, mert az ő munkája ritka sikeresen kapcsolja össze a régi fényképeket a mai szöveggel. (Különösen díjazandó egy lassan érhetővé váló, visszatérő truváj: a főszöveg közé vagy nagyobb fényképekre aggatott „kis színes” történetek egy fémszegeccsel vannak „odaerősítve”, éppen olyanal, mint a régi vilamosbérletek fényképei.)

Szeretni való, felfedező hajlamú, források százait megszólaltató, vicces könyv, amely húst hord fel a 20. század közepi történelemtudásunk csontvázára. Olvasás után okosabban és megértőbben tesszük le a bámulatosan súlyos könyvet. Azért ilyen nehéz, mert sok benne a tudás. Stílszerűen azt lehetne mondani, hogy „*van benne anyag, mint egy 1928-as gyártású*

középperonos villamos ikerkocsiban, azaz »Bukfenc«-ben.” (Sokunk kedvencéről részletes tervrázis is van a könyvben.)

A felhasznált források listája hosszú. Igazi alap kutatás képezi a könyv alapját: az eredeti levéltári anyag, valamint a még alig kutatót céges irathagyaték. Vannak aztán fotók, karikatúrák, plakátok, jegyek, bérletek, karszalagok, képeslapok, részvények, bélyegek, újságcikkek, a cég belső rendeletei, igazgatósági üléseinek iratai, levéltárakba került utasítások. Nehogy azt higgyük, hogy csak a BUDAPEST folyóirat átlagolvasójának szórakoztatása a cél (bár ez önmagában is nemes cél!), egy-egy kis fejezet a jövőben nyilván szakdolgozatok, PhD értekezések kiindulópontja lehet.

A tömör és arányos Bevezető a budapesti közlekedést vázolja fel a kezdetektől 1914-ig, attól kezdve, hogy a közlekedés szinte teljesen magánügy volt, mint a középkorban. Elképesztő civilizációs ugrást tett meg a város a gründerkorában.

Az elmaradott provinciális kisváros olyan ütemű fejlődésbe kezd, hogy egy mindössze hat éves találmányt kezdenek bevezetni. Igaz, ehhez az is kellett, hogy a legendás *Balázs Mór* személyes barátságban legyen magával *Werner von Siemens*-szel. Hihetetlen, de Budapesten épült ki Európa első belvárosi villamoshálózata.

A háborús zűrzavaron, az 1919-es őrült ámokfutáson (amikor május 1-jén 29 villamos szerelvényt vörösre festettek, rajta sárga színű „Világ proletárjai egyesüljetek!” felirattal, és ezek egész nap üresen (!) közlekedtek), az utána következő

szegénységen csak az egységes, fővárosi tulajdonú BSZKRT megalapítása tudott úrrá lenni. Jegyezzük meg azt a napot: 1922. december 27. Ekkor kezdődött a Horthy korszak konszolidációja. Ehhez egy hatalmas dollárkölcson volt szükség.

A könyv persze nem csak a villamosokról szól, dehogyan. Külön foglalkozik a busz, a trolibusz, a HÉV történetével. De mindent képes az egy-két három oldalpárra rúgó fejezetekben elmondani – mintha egy közismert, népszerű regényt olvasnánk, amit rajtunk, újszülötteken kívül mindenki ismer.

A Beszkárt története a mából visszatekintve valóságos csoda. Egy jól szervezett, kiváló szakemberek vezette cég akkor is jól teljesített, ha a felső pozíciókban politikai kinevezettek élőködtek. Aztán jött a háború, a légitámadások (őrizzék meg a jegyüket, utána igyekezzenek ugyanarra a kocsira visszazárni, ami nem volt mindig lehetséges, hiszen az utas néha csak roncsokat talált...), aztán a zsidótörvények, a nyilas idők, ostrom. Szigorúan villamos- vagy busz-perspektívából. Végül a háború utáni nehéz idők, a híres vállalat lezüllesztésének, szétcincálásának szomorú krónikája. A zárzó a Krónika című, könnyen áttekinthető, csinos és alapos kronológia.

De ami még a fő mondanivalónál is fontosabb, az a kéttucat emberi sors, amelyek kirajzolódnak. Közöttük is talán a legérdekesebbek a karikatúrába illően krakéler, kommunista hajlamú *Sajó* villamosüzemi főmérnök viselt dolgai 1919-ben, akit csendőr rokonai mentenek meg a börtöntől, és rakják ki az északi országhatáron. De érdekes a Muki villamosoknak az 1941-es balra hajts-ról jobbra kocsira való áttéréstörténete, és sok minden más. Például az, hogy milyen köriratban próbálták a Beszkárt dolgozókat nevéik magyarosítására rávenni. ●

(Libri, 2014, 271 o., 5990 Ft.)

KÖNYVJELZŐ • KÖNYVJELZŐ • KÖNYVJELZŐ

HIDVÉGI VIOLETTA – MARÓTY KATALIN: YBL-ÉPÜLETSORSOK AZ UNGVÁR-KÁLVIN TÉRIG

Budapest Főváros Levéltára

Budapest Főváros Levéltára, együttműködve a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építészettörténeti Tanszékével kiállítással és tanulmánykötettel tiszteleg a mester emléke előtt. Ybl életműve szinte kimeríthetetlen, számos vonatkozása kínálja magát a tudományos bemutatásra. Választásunk azért esett a Kálvin tér környékére, mert itt koncentráltan jelentek meg a nagy építész alkotásai. Magánházak és középületek egyaránt megtalálhatók a válogatásban, de még díszítő kisarchitektúrájából is idekerült néhány alkotás. Szerzőink jóvoltából az épületek a kor gazdaság- és társadalomtörténetével kísérve tárulnak fel előttünk, rávilágítva arra, hogy egy építészeti alkotás sohasem választható el az őt körülvevő emberi közegtől.

Ára: 3900 Ft

Megvásárolható Budapest Főváros Levéltárának titkárságán (1139 Budapest, Teve u. 3-5.)

A Múzeum Antikvárium ajánlata BUDAPEST LEGÜJABB TÉRKÉPE

Az utcák megnevezésével, házszámokkal és a Fővárosi Építőtanács által meghatározott szabályozási-vonalakkal. 20 szelvényben vászonra vonva, néhol – a szelvényeket nem érintően – a vászon beszkadva. Kiadó: Légrády Testvérek. Budapest, 1873-79 között. Litográfia. Méret: 52 x 72 cm.

Ára: 25000 Ft

A fenti térkép és még számos Budapest vonatkozású régi fénykép, képeslap, metszet megvásárolható a Múzeum Antikváriumban (1053 Budapest, Múzeum krt. 35.) és honlapjukon: www.muzeumantikvarium.hu

A Budapest Antikvárium ajánlata BUDAPEST TÉMÁJÚ RÉZKAROK AZ 1970-ES ÉVEKBŐL

Képünkön: „Vári járat a Nemzeti Galéria előtt”

Rozanits Tibor grafikusművész munkája, BKV kiadás.

Ára: 5000 Ft/db

További Budapesttel kapcsolatos metszetek, képes levelezőlapok és egyéb kiadványok nagy választékban találhatóak üzletünkben: 1091 Budapest, Üllői út 11-13. (a Kálvin térenél), www.budapestantikvarium.hu